

Agnieszka Księżopolska-Breś¹

Postanowienie o żądaniu wydania rzeczy na podstawie art. 217 k.p.k. w postępowaniu sprawdzającym – rozważania teoretyczne na potrzeby praktyki prokuratorskiej

Streszczenie

W publikacji poruszono zagadnienie związane z wydawaniem postanowień o żądaniu wydania rzeczy na podstawie art. 217 k.p.k. na etapie postępowania sprawdzającego. Okazuje się, że niektórzy uznają, że jest to oczywiste, że takie postanowienia mogą być wydawane w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 307 k.p.k., a inni uważają, że jest to niedopuszczalne. Autorka przytacza uzasadnienie zwolenników obu poglądów, a także wyraża swoje stanowisko w tej sprawie. Omówiono także przepisy innych aktów prawnych, w tym Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury oraz ustaw (m.in. ustawa o Policji, ustawa Prawo bankowe i inne), które dla Prokuratury i Policji stanowią o możliwości uzyskiwania dokumentacji i informacji od różnych podmiotów ale nie na podstawie postanowienia, lecz pisma z podaniem podstawy prawnej.

Słowa kluczowe

Postanowienie o żądaniu wydania rzeczy, postępowanie sprawdzające, ustawa o Policji, prawo bankowe, Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

W toku dochodzenia/śledztwa często zachodzi potrzeba uzyskania określonej dokumentacji. Wówczas wydawane jest na podstawie art. 217 § 1 k.p.k. i inne postanowienie o żądaniu wydania rzeczy, któremu także często towarzyszy zwolnienie z tajemnicy służbowej lub związanej z wykonywaniem określonego zawodu itp. Dotyczy to np. sytuacji gdy po-

¹ Dr Agnieszka Księżopolska-Breś, prokurator Prokuratury Rejonowej w Białogardzie.

trzebne są ustalenia od operatorów telekomunikacji, od komornika, z urzędu skarbowego, ze szpitala i inne. Po wydaniu postanowienia o wszczęciu dochodzenia/śledztwa jest to oczywiste i nie budzi żadnych wątpliwości. Co natomiast dzieje się w takiej sytuacji, ale na etapie postępowania sprawdzającego? Czy dopuszczalne jest wydanie takiego postanowienia, czy też absolutnie nie? Analizując stanowisko różnych osób pełniących służbę prokuratorską okazuje się, że odpowiedź nie jest oczywista i są różne poglądy na ten temat.

Postępowanie sprawdzające zostało uregulowane w przepisie art. 307 k.p.k. Poprzedza ono podjęcie decyzji o wszczęciu lub odmowie wszczęcia dochodzenia/śledztwa. Na tym etapie możliwe jest dokonanie pewnych ustaleń, a także przeprowadzenie czynności, które nie tylko dostarczają materiału dowodowego, ale także pozwalają, mówiąc potocznie, zaoszczędzić czas trwania dochodzenia/śledztwa, który od daty wszczęcia będzie biegł powodując, że dana sprawa z czasem pojawić się może w wykazie spraw starych negatywnie obciążając dane statystyczne jednostki. Oczywiście postępowanie sprawdzające także ma swoje ustawowe ramy czasowe, których należy się trzymać. Przepis art. 307 k.p.k. wskazuje jakie czynności mogą być na tym etapie przeprowadzane. Główną rolą tego etapu jest dążenie do uzupełnienia zawiadomienia lub dokonania sprawdzenia faktów w tym zakresie. W ramach uzupełnienia zawiadomienia można zażądać przesłania dodatkowych dokumentów, a także podjąć czynności, które powinny mieć charakter nieprocesowy. Przepis art. 307 § 2 k.p.k. wymienia te czynności, których nie przeprowadza się w postępowaniu sprawdzającym, a mianowicie dowodu z opinii biegłego ani czynności wymagających spisania protokołu, z wyjątkiem przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie lub wniosku o ściganie oraz czynności określonej w § 3. Niektórzy uważają, iż skoro w przepisie art. 307 § 2 k.p.k. wskazano wprost to czego nie wolno wykonać, to oznacza, iż te niewymienione czynności nie są zakazane na etapie postępowania sprawdzającego. Tym samym, według tego rozumowania i w nawiązaniu do łacińskiej parami: „*quod lege non prohibitum, licitum est*”, oznaczałoby to, że nie jest błędem wydawanie na etapie postępowania sprawdzającego postanowienia o żądaniu wydania rzeczy na podstawie art. 217 k.p.k. Takie postanowienie kierowane mogłoby być do operatorów telekomunikacji, do komornika, jednostek medycznych w sprawie uzyskania stosownej dokumentacji, a także do innych podmiotów czy instytucji itp. Przepis § 120 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. poz. 177,

z późn. zm.) precyzuje na czym mogą polegać czynności podejmowane w trybie art. 307 k.p.k. Czynności te mogą polegać w szczególności na: żądaniu od zawiadamiającego przedstawienia dodatkowych dokumentów lub informacji niezbędnych dla prawidłowej oceny zdarzenia, którego dotyczy zawiadomienie, żądaniu przeprowadzenia kontroli w określonym zakresie, zleceniu właściwemu organowi sprawdzenia faktów zawartych w zawiadomieniu, żądaniu nadesłania dokumentacji medycznej dotyczącej osoby pokrzywdzonej, przesłuchaniu w charakterze świadka osoby, która złożyła pisemne zawiadomienie o przestępstwie. Między innymi wymieniono żądanie uzyskania dokumentacji medycznej dotyczącej osoby pokrzywdzonej. Skoro można ubiegać się o dokumentację medyczną, a katalog wymieniany w przepisie art. 120 regulaminu jest otwarty, o czym świadczy użycie przez ustawodawcę sformułowania: „w szczególności”, to można by wysnuć wniosek, iż na etapie postępowania sprawdzającego dopuszczalne jest wydanie postanowienia o żądaniu wydania dokumentacji także od innych podmiotów. Jak zatem ocenić to zagadnienie. Jedno jest pewne, praktyka powinna być jednolita i konsekwentna.

Uważam, że na etapie postępowania sprawdzającego nie jest zasadnym wydawanie postanowienia o żądaniu wydania rzeczy na podstawie art. 217 § 1 k.p.k. Powinno być to zarezerwowane dla dochodzenia i śledztwa. Poza czynnościami wymienionymi w przepisie art. 307 k.p.k. nie powinno się przeprowadzać innych czynności. Postępowanie sprawdzające jest to bowiem szczególny rodzaj czynności poprzedzających postępowanie przygotowawcze, które prowadzą do jego wszczęcia lub odmowy jego wszczęcia. Czynności te służą stwierdzeniu istnienia pozytywnych jak i negatywnych przesłanek procesowych². Postępowanie sprawdzające nie jest postępowaniem wyodrębnionym z procesu. Należy je traktować jako etap postępowania przygotowawczego, które formalnie nie zostało jeszcze wszczęte. Uzupełnienie danych zawartych w zawiadomieniu można zażądać pismem, a nieuzupełnienie braków formalnych skutkuje jedynie załączeniem zawiadomienia do akt. Często bowiem dane wskazane w zawiadomieniu są niewystarczające i zawiadamiający powinien je uzupełnić. Regułą powinno być, że nie przeprowadza się na tym etapie czynności procesowych. Wszystkie sprawdzenia faktów są nieformalne. Przybierają postać rozpytań, nieformalnych rozmów, obserwacji lub zbierania dokumentów. Takie czynności dokumentuje się notatkami służbowymi, których nie będzie można wykorzystać w przyszłości

² D. Świecki, Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz, Wolters Kluwer 2018, s. 1156–1158.

jako dowodu w postępowaniu sądowym³. Niewątpliwie na etapie postępowania sprawdzającego niemożliwym jest dokonanie niektórych ustaleń. W szczególności niedopuszczalne jest powołanie biegłych psychiatrów w celu ustalenia poczytalności osoby. Tym samym niedopuszczalna jest odmowa wszczęcia postępowania z tej przyczyny⁴. Jeśli zaś chodzi o uzyskanie danych z banku na etapie postępowania sprawdzającego, to wskazać należy, iż ustawa-prawo bankowe upoważnia prokuratora do wystąpienia już w toku czynności sprawdzających do banku o udostępnienie informacji o obrotach, stanach rachunków bankowych klienta, którego dotyczy złożone przez bank zawiadomienie o podejrzeniu wykorzystywania banku do celów mających związek z przestępstwem z art. 165a lub 299 k.k., tj. finansowaniem przestępstwa terrorystycznego i tzw. praniem brudnych pieniędzy. Normalnie prokurator może żądać takich informacji dopiero po wszczęciu przeciwko danej osobie postępowania karnego, czyli po przedstawieniu jej zarzutów – art. 105 ust. 1 pkt. 2 lit. B i art. 106 a ust. 2 Prawa bankowego⁵.

Fakt, iż katalog wymieniony w art. 120 regulaminu prokuratorskiego jest otwarty nie oznacza, że na etapie postępowania sprawdzającego można wydać postanowienie o żądaniu wydania rzeczy na podstawie art. 217 § 1 k.p.k. Wymieniona w tym przepisie czynność żądania nadesłania dokumentacji medycznej dotyczącej osoby pokrzywdzonej może mieć postać pisma skierowanego do danego podmiotu i nie wymaga kierowania postanowienia o żądaniu wydania rzeczy na podstawie art. 217 k.p.k.

Należy także zwrócić uwagę na uregulowania zawarte w ustawie o Policji. Przepis art. 20ba stanowi, iż „Komendant Główny Policji może zezwalać na udzielenie wiadomości stanowiącej informację niejawną uprawnionemu podmiotowi”. Przepis art. 20c zakłada natomiast, iż „W celu zapobiegania lub wykrywania przestępstw, przestępstw skarbowych albo w celu ratowania życia lub zdrowia ludzkiego bądź wsparcia działań poszukiwawczych lub ratowniczych, Policja może uzyskiwać dane niestanowiące treści odpowiednio przekazu telekomunikacyjnego, przesyłki pocztowej albo przekazu w ramach usługi świadczonej drogą elektroniczną, określone w Prawie telekomunikacyjnym, Prawie pocztowym, ustawie o świadczeniu usług drogą elektroniczną”.

Policja lub Prokuratura chcąc uzyskać konkretną dokumentację na etapie postępowania sprawdzającego może kierować pismo powołując się na inną niż przepis art. 217 k.p.k. podstawę prawną. Dla przykładu

³ S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Lexis Nexis, 2009, s. 491, 492.

⁴ D. Świecki, *Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz*, Wolters Kluwer 2018, s. 1157.

⁵ T. Grzegorzczak, *Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz*, Tom I, Lex 2014, teza 4.

można wskazać przepis art. 20 ust. 1 pkt. 2b oraz ust. 3 ustawy o Policji z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U., Nr 30, poz. 179 z późn. zm.) ale także § 2 i § 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 1996 r. w sprawie szczegółowego trybu korzystania przez policjantów z pomocy instytucji państwowych, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, jednostek gospodarczych i organizacji społecznych oraz osób (Dz. U. z 1996 r., Nr 107, poz. 501), art. 15 § 2 k.p.k., art. 213 k.p.k., art. 23 i 28 ustawy o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości z dnia 14 grudnia 2018 r. (Dz. U. z 2019 r., poz. 125), art. 104 ust. 3 i art. 105 ust. 1 pkt. 2 litera b i c, art. 106a, 106b, 106c ustawy Prawo Bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz. U. z 2021 r., poz. 2439), art. 180d ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – prawo telekomunikacyjne (Dz. U. z 2021 r., poz. 576), art. 82 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2022 r., poz. 896), art. 18 ust. 1–5 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2020 r., poz. 344). W sytuacji gdyby podmiot, do którego w toku postępowania sprawdzającego zwrócono się pismem o daną dokumentację nie przekazał jej, wówczas nie byłoby zasadnym nałożenie kary porządkowej na podstawie art. 287 k.p.k. Przepis ten bowiem upoważnia do nałożenia kary pieniężnej na osobę, która m.in. bezpodstawnie uchyła się od spełnienia innego ciążącego na niej obowiązku w toku postępowania. Słusznie zauważa M. Klejnowska, że wtedy postępowanie jeszcze się nie toczy⁶. Ono zacznie swój bieg jako dochodzenie, czy śledztwo od momentu wydania postanowienia o jego wszczęciu. Dopiero wówczas możliwe będzie wydawanie przez sąd lub prokuratora postanowienia o żądaniu wydania rzeczy na podstawie art. 217 k.p.k., a w przypadku gdyby takowe żądanie nie było realizowane – wówczas może mieć zastosowanie przepis art. 287 k.p.k. Kolejnym argumentem jest fakt, iż postępowanie sprawdzające służy przede wszystkim stwierdzeniu okoliczności w postaci istnienia podstawy faktycznej oraz prawnej dopuszczalności postępowania karnego. Jest to szczególny rodzaj czynności poprzedzający postępowanie przygotowawcze, które prowadzi do jego wszczęcia lub odmowy jego wszczęcia⁷. Z pewnością stosowanie art. 217 k.p.k. na etapie postępowania sprawdzającego byłoby „wygodne”, ale wtedy można by zaryzykować stwierdzenie, że wyodrębnianie postępowania sprawdzającego byłoby w ogóle niepotrzebne, skoro od razu od momen-

⁶ M. Klejnowska, Oskarżony jako osobowe źródło informacji o przestępstwie, Zakamycze 2004, s. 61.

⁷ D. Świecki, Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz, Lex 2021, teza 1.

tu wpływu zawiadomienia w sprawie można by wydawać takie postanowienia. Postępowanie sprawdzające nie temu przecież służy i nie taka jest jego rola. Niektórzy prezentują wadliwe moim zdaniem rozumowanie, według którego na etapie postępowania sprawdzającego można wydawać postanowienia o żądaniu wydania rzeczy na podstawie art. 217 § 1k k.p.k., gdyż przepis §120 Regulaminu prokuratorskiego stanowi podstawę do żądania nadesłania dokumentacji medycznej dotyczącej osoby pokrzywdzonej. Skoro można ubiegać się o dokumentację medyczną, to dlaczego by nie móc zwrócić się z żądaniem wydania dokumentacji na podstawie art. 217 § 1 k.p.k. do innych podmiotów, np. do operatorów telekomunikacji, do komornika – zwłaszcza w sprawach dotyczących niealimentacji w zakresie uzyskania karty rozliczeniowej dłużnika alimentacyjnego. Idąc tym tokiem rozumowania można by więc przyjąć, iż katalog ten jest otwarty. Taka interpretacja jest moim zdaniem błędna. Użyte w § 120 Regulaminu prokuratorskiego sformułowanie: „żądanie nadesłania dokumentacji” nie jest równoznaczne z „wydaniem postanowienia na podstawie art. 217 k.p.k. o żądaniu wydania rzeczy/dokumentacji”. Istotną jest także treść art. 218 k.p.k., który *expressis verbis* stanowi, iż wskazane w tym przepisie podmioty zobowiązane do wydania dokumentacji czynią to „na żądanie zawarte w postanowieniu”. Z wydaniem takiego postanowienia łączy się cała gama konsekwencji dla poszczególnych podmiotów, w tym także prawo do złożenia zażalenia, obowiązek zwolnienia z tajemnicy służbowej i inne.

Bibliografia

1. Świecki D., Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz, Wolters Kluwer 2018.
2. Świecki D., Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz, Lex 2021.
3. Waltoś S., Proces karny. Zarys systemu, Lexis Nexis 2009.
4. Grzegorzczak T., Kodeks Postępowania Karnego. Komentarz, Tom I, Lex 2014.
5. Klejnowska M., Oskarżony jako osobowe źródło informacji o przestępstwie, Kantor Wydawniczy „Zakamycze”, Kraków 2004.

Production order in enquiry proceedings under Article 217 of the Code of Criminal Procedure: theoretical considerations for prosecutors' work purposes

Abstract

This paper explores the issuing of production orders in enquiry proceedings under Article 217 of the Code of Criminal Procedure. It has been found out that some people strongly believe that production orders may be issued in proceedings conducted under Article 307 of the Code of Criminal Procedure, while others consider it unacceptable. The author hereof presents arguments in support of both of the views, while expressing her own position on the matter concerned. Provisions of other legislative acts are also discussed, including rules and regulations of common organizational units of prosecution service, as well as acts (including but not limited to: Police Act, Act – Banking Law) which make it possible for the Public Prosecutor's Office and the Police to obtain documentation and information from various entities based on a relevant letter identifying a lawful basis instead of an order.

Key words

Production order, enquiry proceedings, Police Act, Banking Law, rules and regulations of common organizational units of prosecution service.